

La ideologia lingüística contrària a la revitalització del gallec. El cas de Galicia Bilingüe¹

*Linguistic ideology opposed to the revitalisation of Galician.
The case of Galicia Bilingüe*

Iago GONZÁLEZ PASCUAL
Universitat de Vigo
Universitat Oberta de Catalunya

Data de recepció: 21 de maig de 2013

Data d'acceptació: 4 de setembre de 2013

RESUM

En aquest article fem una anàlisi crítica del discurs d'una organització contrària a les polítiques de promoció del gallec: Galicia Bilingüe (GB). S'ha triat el discurs d'aquesta organització perquè és el més representatiu a Galícia de la ideologia en contra de les llengües minoritzades. L'anàlisi gira entorn d'algunes de les idees principals que conformen aquesta ideologia, com ara el neoliberalisme o l'antinacionalisme gallec, i també fem esment d'algunes de les estratègies discursives que fan servir per a legitimar les seves idees.

PARAULES CLAU: ideologies lingüístiques, normalització lingüística, gallec, anàlisi crítica del discurs.

ABSTRACT

This paper presents a critical analysis of the discourse of Galicia Bilingüe (GB), an organisation opposed to the policies promoting the Galician language. This organisation's discourse has been chosen for study because, in Galicia, it best represents the ideology opposed to minority languages. The research covers some of the main ideas forming this ideology, such as neoliberalism and anti-Galician nationalism, as well as some of the discursive strategies that GB uses to legitimate its ideas.

KEYWORDS: linguistic ideologies, linguistic normalisation, Galician, critical discourse analysis.

CORRESPONDENCIA: Iago González Pascual. Universidade de Vigo. Campus de Vigo. Facultade de Filoxía e Tradución. Departamento de Tradución e Lingüística. Praza das Cantigas, s/n. 36310 Vigo. A/e: iagogp2000@gmail.com. Tel.: 676 778 269.

1. Aquest article està basat en el treball de fi de màster «Unha achega desde a análise crítica ao discurso de Galicia Bilingüe», dirigit per Fernando Ramallo i presentat el juliol del 2010 dins el màster de Lingüística e as súas aplicacións de la Universitat de Vigo.

1. INTRODUCCIÓ

El setembre del 2004, el Parlament de Galícia va aprovar per unanimitat el Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega. Es tracta d'un text que recull mesures per a fomentar l'ús del gallec en tots els àmbits de la societat. Un dels àmbits considerats com a centrals en aquest procés de revitalització del gallec és l'educatiu i, en aquest sentit, una de les mesures presents al pla és l'establiment d'un mínim d'un 50 % de l'horari lectiu amb el gallec com a llengua vehicular. Per a fer efectiva aquesta mesura, el 2007 el Govern gallec —Partido dos Socialistas de Galicia (PSdeG) - Bloque Nacionalista Galego (BNG)— va aprovar el Decret 124/2007, del 28 de juny, pel qual es regula l'ús i promoció del gallec al sistema educatiu, on s'estipulava aquest mínim del 50 % d'assignatures en gallec en l'ensenyament no universitari.

Poc temps després, a l'estiu del 2007, i com a reacció davant de l'aprovació de l'esmentat decret, un grup de ciutadans de Vigo va crear l'organització Galicia Bilingüe (GB). Aquesta associació té com a principal finalitat exercir pressió perquè el Govern gallec desreguli el foment del gallec i canviï la seva política lingüística. Des del moment de la seva creació, i tenint en compte la visibilitat mediàtica de què han gaudit, s'han convertit en els principals representants a Galícia de la ideologia contrària a la promoció social del gallec i han contribuït a la dinamització del debat sobre política lingüística als mitjans de comunicació. També van contribuir que el tema de la llengua tingués una presència important en la campanya de les eleccions autonòmiques gallegues del 2009, que va guanyar el Partit Popular.

El Govern autonòmic posterior va derogar el Decret 124/2007 i va aprovar el Decret 79/2010, del 20 de maig, per al plurilingüisme a l'ensenyament no universitari de Galícia. Aquest nou text legislatiu, al contrari de l'anterior, estableix un màxim d'hores lectives en gallec a més d'especificar algunes de les assignatures que s'han d'impartir en castellà (fet inèdit fins aleshores). Poc després de la seva aprovació, diverses institucions, associacions i sindicats en defensa de la llengua gallega, així com GB, van presentar recursos contra aquest decret. A finals del 2012, el Tribunal Superior de Justícia de Galícia va anul·lar diversos articles del decret, admetent algunes de les reclamacions dels grups en defensa de la llengua, i va rebutjar les reclamacions de GB.

Aquests són els últims episodis d'una situació sociolingüística molt complexa a Galícia que ha generat multitud de treballs des del començament dels estudis en aquest àmbit als anys setanta del segle passat, en els quals els debats ideològics (Blommaert (ed.), 1999) s'han centrat principalment en les qüestions de la codificació de la llengua (Álvarez i Monteagudo (ed.), 2004; Álvarez-Cáccamo, 1993; Domínguez-Secco, 2002; Kabatek, 2000; Monteagudo, 1995) i en el seu estatus (Iglesias Álvarez, 2003; Observatorio da Cultura Galega, 2011). Dins el debat sobre l'estatus de la llengua, una de les posicions (tot i que minoritària) és la contrària als esforços per a la seva revitalització. Com a representants principals d'aquesta ideologia a Galícia, van sorgir diferents associacions com ara l'Asociación Gallega por la Libertad del Idioma (AGLI), amb seu a la Corunya i membre d'una xarxa d'associacions espanyola amb el nom de FADICE (Federación de Asociaciones por el Derecho al Idioma Común), o la Mesa

por la Libertad Lingüística. Més recentment, el Club Financiero de Vigo també s'ha adherit a aquesta ideologia mitjançant la publicació d'un informe l'any 2008 (Club Financiero de Vigo, 2008). En qualsevol cas, des del 2007 l'associació que més presència mediàtica ha tingut i que ha encapçalat la posició de rebuig de les polítiques de promoció social del gallec ha estat GB.

Des de l'aparició de GB s'han publicat alguns estudis crítics en contra d'aquesta organització (Recalde, 2011; Regueira, 2009). En el present article ens proposem fer una anàlisi crítica del discurs de GB, com a estudi de cas de la ideologia contrària a l'acceptació de les llengües minoritzades.

2. FONAMENTS TEÒRICS

En aquest treball hem seguit la perspectiva teoricometodològica de l'anàlisi crítica del discurs (ACD) (Fairclough, 1989 i 2003; Dijk, 1998a, 1998b i 2008; Leeuwen, 1998 i 2009; Wodak i Meyer (ed.), 2009), caracteritzada per ser un enfocament interdisciplinari que destaca el paper social de les pràctiques lingüístiques i les connexions entre l'ús lingüístic i les relacions de poder en la societat. El seu objectiu principal és intentar posar de manifest quins són els mecanismes discursius pels quals es reproduïxen les relacions de dominació social així com intentar buscar vies de resistència davant d'aquesta dominació. Per aquesta raó, els analistes crítics del discurs són conscients dels seus posicionaments ideològics i els fan explícits sempre que sigui possible.

Malgrat els diferents postulats teòrics i les distintes propostes metodològiques de cada autor que treballa dins de l'àmbit de l'ACD, existeix una unitat en els objectius fonamentals que persegueixen: analitzar el discurs amb l'objectiu de promoure el canvi social i no només fer una descripció de les seves característiques lingüístiques.

Hi ha diversos conceptes centrals i comuns en les preocupacions de l'ACD, com ara el *poder*, les *ideologies*, la *desigualtat*, el *control*, la *dominació* i el mateix concepte de *discurs*, la qual cosa demostra la influència que han exercit sobre aquest corrent les obres de pensadors com Habermas, Althusser, Foucault, Bakhtin, Bourdieu i d'altres.

El *poder* es pot definir com la capacitat que té un individu o una organització d'influir en el comportament d'altres individus o organitzacions (Fairclough, 1989; Dijk, 2008). La perspectiva crítica davant del poder no el valora com una cosa intrínscament «bona» o «dolenta» sinó que se centra en aquells casos en què es produeix un abús de poder. És important tenir en compte que si l'ACD aspira que els seus resultats condueixin al canvi social, s'ha d'insistir a explicar què és el que fa que l'abús de poder sigui il·legítim i indesitjable. A més, per a Fairclough (1989), el discurs és un dels llocs on es poden identificar les lluites de poder existents en qualsevol entorn social i, per tant, considera crucial la seva anàlisi crítica per tal de desmantellar les relacions d'abús de poder entre els membres de la societat.

Un dels conceptes fonamentals en l'ACD és el d'*ideologia*. L'estudi de la ideologia té ja una llarga tradició (Eagleton, 1991; Dijk, 2008; Schieffelin, Woolard i Kroskrity (ed.), 1998) i es poden detectar dues tendències principals a l'hora de conceptualitzar

les ideologies. La primera és una visió neutra de les ideologies equiparable a «cosmovisió» o «conjunt d'idees o nocions sobre el món», que seria comparable en molts casos al concepte de *cultura*. L'altra és una visió crítica de les ideologies que deriva del pensament marxista i en què es veu un instrument clau en les relacions de poder, ja que conceptualitza les ideologies com a «falsa consciència» o «distorsió» interessada a mantenir i legitimar les posicions de poder de determinats membres de la societat. Independentment de si es considera vàlida aquesta visió de les ideologies com a distorsió de la realitat, l'important de la perspectiva crítica envers les ideologies és l'èmfasi que posa en els diferents interessos socials en competició que fan que es desenvolupin determinades idees oposades entre si al llarg de la història (Eagleton, 1991).

Des del nostre punt de vista, ambdues visions del concepte d'*ideologia*, la neutra i la crítica, no haurien de ser incompatibles, sinó que es podrien subsumir en una teoria general de les ideologies (Dijk, 1998b). És important tenir en compte el paper cabdal que tenen les ideologies en el manteniment de les relacions desequilibrades de poder entre els grups socials, fent passar per «sentit comú» certes conceptualitzacions del món que responen als interessos particulars d'aquests grups.

Tot i que les ideologies presenten en moltes ocasions contradiccions internes, en general formen conjunts coherents de representacions de la realitat. A més, en la majoria de casos les ideologies són inconscients, i per tant els individus poden no saber que el seu comportament i la seva actitud es deriven de les seves ideologies subjacents. Aquí ens interessa tractar el subconjunt d'ideologies que tenen a veure amb la llengua: les *ideologies lingüístiques*. Aquestes poden ser definides com el conjunt de creences i nocions que els parlants tenen de l'ús lingüístic i de la seva rellevància social; idees sobre el que compta com una llengua i els valors associats a cadascuna de les varietats lingüístiques presents en la societat; suposicions sobre com l'ús lingüístic revela o determina la identitat dels parlants, etc. (Schieffelin, Woolard i Kroskrity (ed.), 1998).

Les ideologies lingüístiques formen part del conjunt general d'ideologies presents a la societat i, com a tals, tenen una estreta relació amb la resta d'ideologies d'altres àmbits. Així, a l'hora de fer una anàlisi de les ideologies lingüístiques, s'han de posar en relació amb el conjunt de nocions que els parlants també tenen sobre altres aspectes de la societat. En aquest sentit, s'ha de destacar que les ideologies lingüístiques no operen en un buit sinó que estan imbricades en la complexitat de la cognició social.

El concepte central en l'ACD, pel fet de ser el seu objecte principal d'estudi, és el de *discurs*. L'enfocament que es dóna a aquest concepte des d'aquesta àrea d'estudi és fonamentalment social. D'aquesta manera, Fairclough (1989 i 2003) emfatitza la importància que tenen les condicions socials de producció i interpretació del discurs per a fer-ne una anàlisi completa. D'una banda, els textos contenen indicis del seu procés de producció mentre que, de l'altra, representen un estímul perquè se'n produeixi el procés d'interpretació. Per tant, una anàlisi únicament textual no ens pot oferir totes les claus de la producció i recepció del significat que tenen lloc quan els textos són elaborats i consumits. Es pot concebre el text com un producte dins de tot un procés d'interacció social, que seria pròpiament el *discurs*. Tant la societat en el seu conjunt com les institucions socials en què es produeix i també el context social concret de

producció dels textos constitueixen aquestes condicions socials de producció. Una anàlisi crítica del discurs implica d'aquesta manera un estudi de la relació entre els textos, els seus processos de producció i recepció, així com les seves condicions socials de producció i recepció.

3. DISSENY METODOLÒGIC

Per a la nostra anàlisi vam seleccionar quatre textos del web de GB² que ens van semblar prou representatius del seu discurs habitual i que contenen a grans trets els arguments bàsics en què es basa l'organització.

Tot i que al web de l'associació hi ha multitud de documents multimèdia disponibles i susceptibles de ser analitzats, la nostra tria es va fer atenent un criteri de rellevància, ja que considerem que els textos escollits representen l'essència fundacional i les idees força del grup.

Dos dels textos (T1 i T2) estan signats per GB com a col·lectiu, mentre que els altres dos són de l'autoria de José Manuel Pousada (T3), vicepresident de l'associació, i Gloria Lago (T4), presidenta. De tots aquests textos existeix (o existia) una versió en castellà i una altra en gallec, però en la nostra anàlisi només hem tingut en compte les versions en castellà, que són les que apareixen sempre en primer lloc.

El primer text (T1) duu per títol «Declaración de principios». Es tracta d'una llista de màximes que resumeix les idees fonamentals sobre les quals se sustenta l'associació. No està datat, però és probable que sigui un dels primers textos escrits per GB.

El segon text (T2), titulat «Objetivos», comença amb una llista d'objectius principals de l'organització i a continuació ofereix una narració d'alguns fets que van succeir poc temps abans de ser redactat el text (la manifestació convocada per GB del 8 de febrer de 2009 i les posteriors eleccions autonòmiques de l'1 de març de 2009). El text finalitza amb un recompte de les expectatives que GB tenia davant del futur més immediat i també elabora més en detall el seu argumentari ideològic.

Els textos T3 i T4 són dos articles d'opinió escrits pel vicepresident i la presidenta de GB respectivament. En el primer, titulat «Derecho a elegir», de febrer del 2008, José Manuel Pousada elabora l'argumentari teòric de l'associació. Destaquen en el text les seves referències intertextuals, com ara a la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries o a un informe de la UNESCO del 1953. En l'altre text, «Un giro de timón», escrit poc després de la creació de l'organització, Gloria Lago insta el Govern a derogar la vigent Llei de normalització lingüística del 1983 i proposa una alternativa per a la política lingüística gallega.

Després d'haver fet diversos nivells de lectura dels textos per tal de realitzar la nostra anàlisi, hem fet en primer lloc una selecció de les àrees temàtiques que ens van semblar

2. Els textos van ser extrets del web <http://www.galiciabilingue.es> durant l'any 2010. Tres dels textos analitzats ja no s'hi troben disponibles (darrera consulta: 6 maig 2013). Els incloem com a annexos en el present treball.

més rellevants per als nostres objectius (ideologies lingüístiques, modalització, etc.) i a continuació hem seleccionat els fragments dels textos que millor il·lustren el tema tractat, metodologia que permet procedir amb l'anàlisi de manera més sistemàtica.

4. ANÀLISI

En primer lloc descrivim de manera general els principis ideològics que fonamenten el discurs de GB, tant en l'àmbit polític i econòmic com en el de les ideologies lingüístiques; més endavant passem a analitzar algunes de les estratègies discursives que els autors dels textos utilitzen per a articular i presentar el seu discurs.

4.1. *Ideologia*

Assumim que la ideologia de GB s'insereix dintre de l'àmbit del nacionalisme lingüístic espanyol, ja que les seves demandes en l'àmbit de la política lingüística són fàcilment comparables amb les exhibides per altres actors socials semblants (tant grups com individus) de Galícia i de la resta de l'Estat, la ideologia dels quals és molt més explícita en els seus discursos que la de GB. En el cas que ens ocupa, els autors dels textos tracten de naturalitzar la seva ideologia mitjançant una retòrica elaborada, mantenint en tot moment un discurs al més «políticament correcte» possible. En aquest treball, ens centrarem en aquells aspectes ideològics que més directament conformen el discurs de GB i que ens serviran per a reconstruir al més adequadament possible l'estructura general del seu aparell ideològic.

El nacionalisme lingüístic espanyol s'associa amb una posició conservadora que conceptualitza de forma essencial la llengua castellana com un dels emblemes culturals més definidors de la *nació espanyola*.³ Dins d'aquest paradigma, l'existència d'altres llengües a l'Estat espanyol es percep com una anomalia històrica (Lodares, 2002), fet que porta els partidaris d'aquesta ideologia a qüestionar les mesures de revitalització de les llengües espanyoles distintes de la castellana que impliquin un anivellament o una inversió de l'hegemonia lingüística històricament imperant.

Tot i que en el seu discurs GB no explicita la seva oposició a la llengua gallega, podem comprovar a partir dels seus textos el posicionament polític dels seus integrants, caracteritzat per una oposició frontal al nacionalisme (gallec) i una acceptació de les tesis del neoliberalisme econòmic. Aquests dos posicionaments acosten clarament la ideologia de GB a l'espectre polític representat pels partits de la dreta nacionalista espanyola. A continuació, mostrarem exemples de la ideologia neoliberal i de la ideologia antinacionalista (gallega).

3. S'ha de mencionar que també determinats sectors menys conservadors pel que fa a qüestions socials i econòmiques subscriuen els principis d'aquesta ideologia lingüística. Es tracta, doncs, d'una ideologia cada cop més transversal quant a l'espectre sociopolític que s'hi acull.

4.1.1. Ideologia neoliberal

A continuació, veurem com un dels aspectes més rellevants de la ideologia de GB és la seva orientació neoliberal, no només en la dimensió econòmica sinó també en la dimensió política; per exemple, en la seva visió de la intervenció de l'Estat com a perjudicial per a garantir la llibertat dels individus (Block, Gray i Holborow, 2012).

(1) Que las ayudas o subvenciones que se concedan a entidades privadas para promocionar el uso del gallego se limiten al coste real que suponga el empleo de esta lengua en su actividad, de manera que no acaben siendo subvenciones encubiertas que atenten contra la libre competencia entre empresas. (T4)

(2) Que, por otra parte, su aplicación sería muy beneficiosa para el futuro desarrollo económico de Galicia, al eliminar una serie de aranceles lingüísticos que provocan que profesionales y empresarios dejen de venir a Galicia e incluso que una parte de los que ahora viven aquí opte por marcharse a otros lugares donde no sientan vulnerados sus derechos lingüísticos, especialmente los de sus hijos en lo referente a la lengua en la que reciben la enseñanza. (T2)

Com veiem en els exemples 1 i 2, GB veu la necessitat d'erigir-se en defensora dels drets dels empresaris, assumint que la promoció del galleg és perjudicial per a ells. Aquesta posició contrasta amb altres possibles com podrien ser, per exemple, la defensa dels drets dels treballadors o l'aportació positiva que el galleg fa a l'economia de Galícia. La ideologia neoliberal inunda tot el discurs de GB, incloent-hi el referit concretament a les polítiques lingüístiques, ja que el concepte de *llibertat* és el fonament bàsic sobre el qual giren tots els principis morals de l'organització. En els exemples següents es mostra la posició central que ocupa aquest concepte en la seva ideologia:

(3) Cualquier coacción o imposición en este sentido debe ser rechazada, por constituir una clara vulneración de su libertad individual. (T1)

(4) [...] pero de manera que exista libertad de elección por parte de los padres o, si es el caso, de los alumnos respecto de la lengua en que éstos han de recibir el resto de la enseñanza. (T1)

(5) [...] que supusieron una censura por parte de una buena parte del electorado hacia los que se empeñaban en defender las restricciones a libertad de uso de las lenguas oficiales de Galicia, especialmente en la enseñanza. (T2)

Concordem amb Macedo, Dendrinós i Gounari (2005: 108) quan afirmen que des d'aquesta perspectiva

la libertad adquiere una especie de materialidad y abandona los significados trascendentes que, forzosamente, la relacionan con una lucha por algo que, al contrario que las comodidades, no proporciona gratificación ni placer inmediato. La libertad en el capitalismo se convierte en una cosa, una mercancía o bien de consumo, un producto.

Com indicàvem abans, també són indicatives d'aquesta ideologia neoliberal la visió que té GB de l'Administració com a obstacle per a la realització de la llibertat individual i, per consegüent, les demandes que l'organització exigeix a l'Estat, sempre en la línia de limitar la seva actuació, com es pot comprovar en l'exemple 6.

(6) La Administración debe abstenerse de imponer hábitos lingüísticos a los ciudadanos, y de establecer cuotas mínimas de hablantes. Cualquier coacción o imposición en este sentido debe ser rechazada, por constituir una clara vulneración de su libertad individual. (T1)

Veiem en aquest exemple un clar contrast entre la connotació positiva de la «libertad individual» i el grup de referents negatius d'un estat que GB considera intervencionista: «imponer», «coacción», etc.

4.1.2. Ideologia antinacionalista (gallega)

Una de les principals característiques del discurs de GB és el seu intent constant de deslegitimació del nacionalisme (gallec) així com de tot el que no siguin les seves directrius, com veiem en l'exemple 7:

(7) El nacionalismo cultural, un anacronismo de tintes totalitarios, quedará como anécdota socio-política, pero sin capacidad para restringir la libertad de los que no se identifican con esa idea de nación culturalmente uniforme y basada en asumir como únicamente propia una determinada lengua. Además, contamos con una inercia favorable que se está produciendo en otros puntos de España y en una coyuntura que debe de hacer que veamos el futuro con comedido optimismo, de manera que España sea un país en el que se respete la diversidad, pero en cualquiera de sus partes y no por «territorios» o «pueblos» «culturalmente uniformes». (T2)

S'ha de destacar en l'exemple 7 l'èmfasi que GB posa a desacreditar i deslegitimar el nacionalisme (gallec) en un text el tema principal del qual és la política lingüística. Malgrat el paper històric fonamental que el nacionalisme ha tingut en la recuperació d'usos de la llengua gallega des del segle XIX,⁴ en l'etapa democràtica contemporània la defensa i la promoció de l'idioma ha estat assumida amb major o menor compromís per la pràctica totalitat dels representants polítics, no només dels nacionalistes. Només es pot interpretar aquesta animadversió envers el nacionalisme (gallec) per part de GB com una actitud defensiva provocada pels prejudicis ideològics del nacionalisme espanyol.

Veiem, així, com dos dels pilars fonamentals en què se sustenta GB, el neoliberalis-

4. No sense els seus propis problemes conceptuals, com ara la concepció clàssica i essencialista del que és una *nació*, fet que es podria considerar com l'altra cara de la moneda del discurs de GB.

me i l'antinacionalisme (gallec), coincideixen amb les bases en què se sustenta el *nacionalisme lingüístic espanyol* (Moreno Cabrera, 2008; Regueira, 2009).

4.2. Ideologia lingüística

A continuació, es presenta un repàs de la ideologia lingüística de GB mitjançant l'anàlisi dels conceptes clau a què acudeixen per tal d'argumentar les seves propostes de política lingüística. Tal com s'ha exposat anteriorment, concebem les *ideologies lingüístiques* com el conjunt de representacions, nocions i creences que els individus i la societat construeixen sobre les llengües i la seva rellevància social (Schieffelin, Woolard i Kroskrity (ed.), 1998). En aquest cas, ens centrarem en quins són els valors que GB atribueix en aquests textos als conceptes de *bilingüisme*, *comunitat lingüística* i *drets lingüístics*.

4.2.1. El *bilingüisme*

Un dels aspectes més destacables que detectem en el discurs de GB és que gairebé no es fa esment del bilingüisme, sobretot quan aquest discurs és produït per una organització que té en el seu nom l'adjectiu «bilingüe». L'únic cas en què es fa referència a aquest concepte és en el fragment següent:

(8) La Administración sólo debe garantizar que Galicia en su conjunto es bilingüe y que los ciudadanos serán atendidos en la lengua de su elección, dentro de las oficiales. (T4)

Què pot significar que «Galicia en su conjunto es bilingüe»? S'estan referint a Galícia com a entitat geogràfica o política, o més aviat a les persones que formen part de la societat gallega? Aquestes qüestions no són en absolut banals, ja que en tot debat sobre qüestions de bilingüisme, els conceptes utilitzats haurien de quedar ben clars. Per què no introdueixen en el seu discurs, per exemple, el potenciament del bilingüisme (i el multilingüisme) individual com un objectiu social i polític positiu i potencialment enriquidor? De fet, en l'exemple següent veiem com sí que insten l'Administració a «promover» les llengües oficials, però tenint en compte que l'ensenyament és un dels àmbits més eficaços per a l'aprenentatge de llengües, no s'entén com es pot ignorar aquest àmbit en un marc de «promoción» de les llengües.

(9) Consideramos que la Administración debe limitarse a ofrecer a los ciudadanos las mayores facilidades para que éstos aprendan las lenguas oficiales del territorio sobre el que ejerce sus competencias. Esto incluye la realización de campañas de promoción para el aprendizaje de las lenguas, así como ayudas, subvenciones o incentivos a los particulares, individuos, empresas u otro tipo de asociaciones. (T1)

Sembla clar que quan parlen de *bilingüisme* estan pensant més en una suma de monolingüismes que no pas en una competència bilingüe real (Makoni i Pennycook, 2007). Per tant, a més de caure en una contradicció fonamental, perverteixen el significat del concepte de *bilingüisme*, ja que una de les seves reclamacions principals és que s'atorgui als ciutadans el dret a disposar d'una educació monolingüe. Incorren a més en una clara irresponsabilitat social en no desitjar aprofitar els avantatges contrastats de l'educació bilingüe, com són el millor desenvolupament de les capacitats lingüístiques i el conreu d'un major respecte per la diversitat lingüística.

4.2.2. La comunitat lingüística

La concepció que GB té de la societat com un conjunt d'individus fonamentalment monolingües en cadascuna de les llengües es reconeix amb més claredat en el seu tractament del concepte de *comunitat lingüística*. Observem en l'exemple 10 com GB equipara l'existència de dues llengües a Galícia amb l'existència de dues «comunitats lingüístiques» diferenciades.

(10) Desde hace muchos siglos existen en Galicia dos comunidades lingüísticas más o menos difusas; pero ello no implica que vivan «segregadas». Dentro del respeto mutuo, que es cierto que no siempre a lo largo de la historia se ha dado por miembros de ambas comunidades, puede haber una perfecta intercomunicación en la relación privada entre los ciudadanos, al margen de que en mayor o menor proporción se decidan a utilizar las dos lenguas de Galicia. (T3)

Des d'un punt de vista sociolingüístic, la proposta de GB és altament qüestionable, ja que en cap moment s'ofereix una explicació de la naturalesa d'aquestes dues suposades comunitats lingüístiques. Si quan parlen de *comunitat lingüística* volen dir «comunitat dels parlants de x», llavors cauen en una excessiva simplificació de la realitat. On encaixarien en aquest esquema els parlants bilingües, que són pràcticament tots els parlants habituals de galleg i molts dels parlants habituals de castellà? Tenint en compte la diversitat existent a Galícia pel que fa als usos lingüístics, caldria reformular el concepte i parlar o bé d'una sola *comunitat lingüística* o bé de múltiples *comunitats lingüístiques* (cf. els conceptes de *language community* i *speech community* a Gumperz, 1962 i 1968). Evidentment, això no interessa a GB, ja que els resulta més fàcil i convenient representar la realitat en termes dicotòmics («nosaltres» contra «ells») que no pas donar compte de la complexa realitat lingüística de Galícia.

4.2.3. Els drets lingüístics

GB concep les llengües d'una manera que només es pot qualificar de contradictòria. D'una banda, consideren que les llengües són objectes susceptibles de rebre respecte però neguen la possibilitat que «tinguin drets», com es veu en l'exemple 11.

(11) Creemos que sólo los hablantes de las lenguas son sujetos de derecho, y no las lenguas en sí. En este sentido reiteramos nuestro más profundo respeto por todas las lenguas y sus hablantes. (T1)

D'altra banda, assumeixen que dins el marc legal vigent els parlants de castellà estan veient vulnerats i restringits els seus «derechos lingüísticos», sense arribar a especificar quins són aquests drets ni en què consisteix la seva vulneració. Si partim d'un coneixement més profund de la situació sociolingüística de Galícia, i en particular de la situació legal pel que fa a les llengües, només podem considerar que les afirmacions com les de l'exemple 12 són no només exagerades sinó directament falses.

(12) A este respecto ha de tenerse en cuenta que la lengua gallega y sus hablantes han sufrido situaciones de agravio en el pasado, sin que ello pueda justificar la vulneración de los derechos lingüísticos de los que prefieren expresarse en castellano. (T1)

Un dels problemes principals que observem en el discurs de GB respecte a aquest tema és que no avalen la seva argumentació d'una manera convincent. La qüestió dels drets lingüístics és encara un debat obert i no existeix consens entre els experts, fins i tot quant a la definició de *dret lingüístic* (Arzoz, 2007). Les seves exigències principals en aquest àmbit se centren en les relacions amb l'Administració i en l'educació, però no es veuen capaços de trobar arguments jurídics de pes per donar suport a les seves demandes. De fet, les referències que fan als textos legals vigents, com la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (vegeu l'exemple 13), més que ajudar a argumentar eficaçment les seves demandes revelen un desconeixement del propòsit per al qual van ser aprovats i ratificats, que no és altre que la promoció de les llengües minoritàries, no de les llengües dominants.

(13) El año 2001 España ratificó la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias (CELROM) y, en los términos que lo ha hecho, si bien no es un texto jurídico exigible ante ningún tribunal, establece que en Galicia ha de garantizarse el derecho a recibir la enseñanza en gallego a los que así lo deseen —ésta es la interpretación correcta, a la luz del artículo 7.1.g— por lo que, y en esto se basan los partidarios de la imposición, la única manera de no «segregar» a los alumnos por lengua es que «todos» reciban la enseñanza esencialmente en gallego. En **Galicia Bilingüe** estamos de acuerdo con que se respete la CELROM, pero como se hace en otros países que la han ratificado en los mismos términos que España, y en ellos se reconoce el derecho a la elección de lengua docente por parte de los padres. (T3)

GB considera també que l'aprenentatge del gallec per part d'alumnes nouvinguts representa una vulneració dels seus drets (exemple 14), però ni tan sols esmenten la possibilitat que també representi una vulneració de drets el fet que un alumne immigrant hagi d'aprendre castellà sense tenir-lo com a llengua materna. Aquest és un altre

indici més que demostra que el problema real per a ells és el gallec, i no pas la vulneració de drets.

(14) [...] los alumnos [...] que vengan a Galicia y que desconozcan el gallego puedan ver respetado su derecho eficaz y en igualdad de condiciones a proseguir sus estudios. (T3)

4.3. *Estratègies discursives*

4.3.1. Pressuposicions

El discurs de GB es caracteritza per fer una crítica constant de les polítiques lingüístiques dutes a terme pel Govern autonòmic gallec. Aquesta crítica s'assenta sobre la visió que els representants de l'associació tenen de la realitat lingüística i política del país. Abans de comentar quines són les estratègies discursives utilitzades en la seva representació de la realitat, exposarem algunes pressuposicions generals que es poden extreure a partir de la lectura dels textos analitzats (Leeuwen, 1998):

— Les normes vigents en matèria de política lingüística restringeixen els drets dels ciutadans.

(15) Galicia Bilingüe reclama al Parlamento de Galicia la elaboración de una Ley de Política Lingüística que garantice la igualdad de derechos lingüísticos de todos los ciudadanos de Galicia. (T4)

— L'Administració s'està extralimitant en les seves funcions pel que fa a la política lingüística.

(16) Consideramos que la Administración debe limitarse a ofrecer a los ciudadanos las mayores facilidades para que éstos aprendan las lenguas oficiales del territorio sobre el que ejerce sus competencias. (T1)

— Existeix malestar social derivat de les polítiques lingüístiques.

(17) Encontrar medios de exteriorizar ese malestar social con las políticas lingüísticas restrictivas de derechos. (T2)

— La nostra democràcia és deficitària respecte a la d'altres països.

(18) Ser como [el resto de países bi- o multilingües de la Unión Europea] es nuestro verdadero objetivo final: ser normales, democráticamente normales, sin que en Galicia nadie pretenda galleguizarnos porque ya estamos perfectamente galleguizados, cada uno a su gusto y manera. (T2)

— El nacionalisme (gallec) és negatiu per a la societat.

(19) [...] pero siempre y cuando las lenguas no se utilicen como armas políticas o como elementos identificativos de pueblos como sujetos de derecho político, en un indeseable regreso a los nacionalismos organicistas [...] (T3)

— GB va influir de manera determinant en el resultat de les eleccions autonòmiques del 2009.

(20) Al final conseguimos sensibilizar a la sociedad y ello creemos que tuvo un reflejo en la alta participación en las elecciones del día 1 de marzo, así como en el resultado de las mismas, que supusieron una censura por parte de una buena parte del electorado hacia los que se empeñaban en defender las restricciones a libertad de uso de las lenguas oficiales de Galicia, especialmente en la enseñanza. (T2)

4.3.2. Avaluació

Per a argumentar la seva visió de la realitat, GB fa servir una de les estratègies discursives de legitimació més usuals del discurs discriminatori: l'autorepresentació positiva i la representació negativa de l'altre (Dijk, 1998b; Leeuwen, 1998; Wodak i Meyer (ed.), 2009). GB es reafirma com a associació que defensa els interessos dels «ciutadans» i dels «parlants» davant dels suposats atacs del poder, tant de l'Administració com de determinats partits polítics. D'aquesta manera es representa una dicotomia radical entre un «nosaltres» positiu (GB i la societat) davant d'un «ells» negatiu (el poder polític, especialment representat pel nacionalisme gallec). Com es pot veure en els exemples següents, la representació es duu a terme mitjançant l'ús de lèxic amb connotacions positives per a realçar les qualitats del propi grup i dels seus objectius («natural» exemple 21, «ventajas» exemple 22), mentre que es recorre a l'ús de lèxic negatiu per a infravalorar els «adversaris» («dogma», «peligro», exemple 23).

(21) Una legislatura en la que se haga pedagogía en la sociedad para que vea como natural y beneficioso lo que en otras democracias se practica. (T2)

(22) Lo que **Galicia Bilingüe** propone no supone la separación por centros de los alumnos en función de la lengua docente elegida, sino por aulas, ya que ello tiene dos ventajas. En primer lugar favorece la tolerancia, la integración social y la intercomunicación entre los alumnos, al margen de la lengua que prefieran utilizar. (T3)

(23) Los complejos y los dogmas que sustentaban las políticas restrictivas se diluirán en el seno de la sociedad y sólo sectores muy minoritarios seguirán anclados en ellos; pero el peligro se habrá conjurado. (T2)

4.3.3. Modalització

Un dels motius recurrents del discurs de GB és la sèrie d'exigències que fa a l'Administració perquè satisfaci les seves demandes. Això es tradueix en un ús textual de la modalitat deòntica, centrant-se exclusivament en els deures de l'Administració i mai en els dels ciutadans, excepte quan es refereixen als drets que «han de» tenir. Aquesta posició sembla congruent amb el seu concepte de *llibertat*, que hem comentat anteriorment. N'exposem alguns exemples.

(24) Los ciudadanos deben tener derecho a utilizar cualquier lengua que sea oficial en el territorio en que residen en sus relaciones con la Administración, y ésta deberá dirigirse a los ciudadanos en la lengua oficial que éstos elijan. Esto debe reflejarse también en toda la información escrita elaborada por la Administración, que deberá estar disponible en ambas lenguas oficiales. (T1)

(25) La Administración debe abstenerse de imponer hábitos lingüísticos a los ciudadanos, y de establecer cuotas mínimas de hablantes. (T1)

En l'exemple 25 veiem a més com s'expressa la implicació que l'Administració està imposant realment «hábitos lingüísticos» als ciutadans i està establint «cuotas mínimas de hablantes», afirmació que és qüestionable.

Es pot observar també com recorren a la hiperbolització perquè els seus arguments semblin més contundents. L'ús d'adverbis com «totalmente» (exemple 26) o de substantius com «mayoría» (exemple 27) intenten donar pes a les seves afirmacions, tot i que l'argumentació és feble per tot el text.

(26) Dotar de buenos argumentos a los ciudadanos que sirviesen para rebatir contundentemente los esgrimidos por los defensores de la llamada normalización lingüística, que pretendían hacer pasar una serie de medidas restrictivas como normales en una democracia y homologables a las que se tomaban en los países más modernos cuando había más de una lengua oficial en un territorio, o varias comunidades lingüísticas, cuando eso era totalmente falso [...] (T2)

(27) Otras [medidas] precisan cambios normativos y provocarán la oposición y la protesta de los partidarios de la llamada normalización lingüística; pero no hay ninguna razón para no cumplir con lo prometido, ya que la mayoría de la sociedad estaría de acuerdo, [...] (T2)

5. CONCLUSIÓ

L'anàlisi de les estratègies discursives de GB ens condueix a una reflexió sobre com determinats recursos expressius poden ser utilitzats per a defensar determinades posicions ideològiques. Així, per exemple, l'ús de la modalització deòntica o l'autorepre-

sentació positiva en clar contrast amb l'avaluació negativa dels contraris cristal·litza en un discurs que pretén atorgar als seus autors una autoritat en matèria de lingüística i lleis, i fins i tot una autoritat moral,⁵ de què manquen si ens fixem atentament en les característiques de la seva argumentació.

En definitiva, el discurs de GB reflecteix i reproduceix un conflicte entre elits socials: d'una banda, les elits urbanes castellanitzades de classe mitjana o mitjana-alta que no accepten la modificació de l'*statu quo* lingüístic, i d'altra banda, les elits intel·lectuals i polítiques galleguistes, també d'extracció majoritàriament urbana, que defensen històricament les mesures de promoció social del gallec.

Evidentment, l'anàlisi d'aquests discursos no s'esgota en aquest treball. Pel que fa a l'anàlisi textual es podrien estudiar en profunditat, per exemple, les estructures proposicionals presents en els textos per a determinar com els seus autors representen l'agentivitat i la passivitat, així com multitud d'altres estratègies discursives. També caldria aprofundir en la relació dialèctica entre text i societat que fa que aquests es condicionin mútuament. Ens referim específicament a la necessitat d'endinsar-nos en detall en l'anàlisi històrica de les condicions de producció dels textos i de la seva recepció per part de la societat, per a donar compte globalment de les repercussions socials d'aquest discurs.

6. AGRAÏMENTS

Vull expressar el meu agraïment al professor Fernando Ramallo, qui va dirigir el treball que constitueix l'origen d'aquest article. També vull agrair a Susana Rodríguez Barcia i Xoán Paulo Rodríguez Yáñez les valuoses aportacions que van fer com a membres del tribunal d'avaluació del treball.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- ÁLVAREZ, Rosario; MONTEAGUDO, Henrique (ed.) (2004). *Norma lingüística e variación*. Santiago de Compostel·la: Consello da Cultura Galega; Instituto da Lingua Galega.
- ÁLVAREZ-CACCAMO, Celso (1993). «The pigeon house, the octopus and the people: the ideologization of linguistic practices in Galiza». *Plurilinguismes*, núm. 6, p. 1-26.
- ARZOZ, Xabier (2007). «The nature of language rights». *Journal of Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, vol. 6, núm. 2, p. 1-35.
- BLOCK, David; GRAY, John; HOLBOROW, Marnie (2012). *Neoliberalism and applied linguistics*. Londres; Nova York: Routledge.
- BLOMMAERT, Jan (ed.) (1999). *Language ideological debates*. Berlín; Nova York: Mouton de Gruyter.

5. Tot i que no és l'objecte d'aquesta recerca, s'ha de mencionar que el discurs nacionalista gallec també s'ha atorgat tradicionalment a si mateix una autoritat moral pel que fa a les qüestions sociolingüístiques.

- CLUB FINANCIERO DE VIGO (2008). «Política lingüística: unha visión empresarial». *Cadernos para o Debate*, núm. 12.
- DIJK, Teun A. van (1998a). «Semântica do discurso e ideología». A: RIBEIRO PEDRO, Emília (ed.). *Análise crítica do discurso*. Lisboa: Caminho, p. 105-168.
- (1998b). *Ideology: A multidisciplinary approach*. Londres: Sage.
- (2008). *Discourse and power*. Nova York: Palgrave Macmillan.
- DOMÍNGUEZ-SECO, Luzia (2002). «Social prestige and linguistic identity. On the ideological conditions behind the standardisation of Galician». *Estudios de Sociolingüística*, vol. 4, núm. 1, p. 207-228.
- EAGLETON, Terry (1991). *Ideology: An introduction*. Londres: Verso.
- FAIRCLOUGH, Norman (1989). *Language and power*. Londres: Longman.
- (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. Londres: Routledge.
- GUMPERZ, John (1962). «Types of linguistic communities». *Anthropological Linguistics*, vol. 4, núm. 1, p. 28-40.
- (1968). «The speech community». A: SILLS, David L. (ed.). *International encyclopedia of the social sciences*. Nova York: Macmillan, p. 381-386.
- IGLESIAS ÁLVAREZ, Ana (2003). *Falar galego: «No veo por qué»: Aproximación cualitativa á situación sociolingüística de Galicia*. Vigo: Xerais.
- KABATEK, Johannes (2000). *Os falantes como lingüistas: Tradición, innovación e interferencias no galego actual*. Vigo: Xerais.
- LEEUWEN, Theo van (1998). «A representação dos actores sociais». A: RIBEIRO PEDRO, Emília (ed.). *Análise crítica do discurso*. Lisboa: Caminho, p. 169-222.
- (2009). «Discourse as the recontextualization of social practice: a guide». A: WODAK, Ruth; MEYER, Michael (ed.). *Methods of critical discourse analysis*. Londres: Sage, p. 144-161.
- LODARES, Juan Ramón (2002). *Lengua y patria: Sobre el nacionalismo lingüístico en España*. Madrid: Taurus.
- MACEDO, Donald; DENDRINOS, Bessie; GOUNARI, Panayota (2005). *Lengua, hegemonía y poder: La hegemonía del inglés*. Barcelona: Graó.
- MAKONI, Sinfree; PENNYCOOK, Alastair (2007). *Disinventing and reconstituting languages*. Clevedon, Regne Unit: Multilingual Matters.
- MONTEAGUDO, Henrique (1995). *Estudios de sociolingüística galega: Sobre a norma do galego culto*. Vigo: Galaxia.
- MORENO CABRERA, Juan Carlos (2008). *El nacionalismo lingüístico: Una ideología destructiva*. Barcelona: Península.
- OBSERVATORIO DA CULTURA GALEGA (2011). *A(s) lingua(s) a debate: Inquérito sobre opinións, actitudes e expectativas da sociedade galega*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.
- RECALDE, Montserrat (2011). «A ignorancia como liberdade. Análise do discurso de resistencia contra LNL en Galicia». A: FERNÁNDEZ HERRERO, Beatriz; SILVA DOMÍNGUEZ, Carme; VEIGA, Alexandre (ed.). *Os dereitos humanos: Unha ollada múltiple*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago. Servizo de Publicacións e Intercambio Científico, p. 176-201.
- REGUEIRA, Xosé Luís (2009). «Nacionalismo y libertad lingüística: Galicia Bilingüe y la ofensiva contra la normalización de la lengua gallega». A: LAGARDE, Christian (ed.). *Le discours sur les «langues d'Espagne» = El discurso sobre las «lenguas españolas»: 1978-2008*. Perpinya: Presses Universitaires de Perpignan.

SCHIEFFELIN, Bambi B.; WOOLARD, Kathryn A.; KROSKRITY, Paul V. (ed.) (1998). *Language ideologies: Practice and theory*. Nova York; Oxford: Oxford University Press.

WODAK, Ruth; MEYER, Michael (ed.) (2009). *Methods of critical discourse analysis*. Londres: Sage.

ANNEX***Text 1 (T1)*****«Declaración de principios»**

1. Manifestamos nuestro máximo respeto por las dos lenguas oficiales de Galicia, el gallego y el castellano. Ambas forman parte del patrimonio cultural de Galicia y por ello merecen ser objeto de nuestro reconocimiento y protección.

2. Los ciudadanos deben tener derecho a utilizar cualquier lengua que sea oficial en el territorio en que residan en sus relaciones con la Administración, y ésta deberá dirigirse a los ciudadanos en la lengua oficial que éstos elijan. Esto debe reflejarse también en toda la información escrita elaborada por la Administración, que deberá estar disponible en ambas lenguas oficiales.

3. La Administración debe abstenerse de imponer hábitos lingüísticos a los ciudadanos, y de establecer cuotas mínimas de hablantes. Cualquier coacción o imposición en este sentido debe ser rechazada, por constituir una clara vulneración de su libertad individual.

4. Creemos que sólo los hablantes de las lenguas son sujetos de derecho, y no las lenguas en sí. En este sentido reiteramos nuestro más profundo respeto por todas las lenguas y sus hablantes.

5. Consideramos que cuando en un territorio existan varias lenguas oficiales, su enseñanza debe ser obligatoria, como asignatura, en los correspondientes planes de estudio; pero de manera que exista libertad de elección por parte de los padres o, si es el caso, de los alumnos respecto de la lengua en que éstos han de recibir el resto de la enseñanza.

6. Consideramos que la Administración debe limitarse a ofrecer a los ciudadanos las mayores facilidades para que éstos aprendan las lenguas oficiales del territorio sobre el que ejerce sus competencias. Esto incluye la realización de campañas de promoción para el aprendizaje de las lenguas, así como ayudas, subvenciones o incentivos a los particulares, individuos, empresas u otro tipo de asociaciones. A este respecto ha de tenerse en cuenta que la lengua gallega y sus hablantes han sufrido situaciones de agravio en el pasado, sin que ello pueda justificar la vulneración de los derechos lingüísticos de los que prefieren expresarse en castellano. Estas ayudas habrán de hacerse dentro de unos límites presupuestarios razonables.

Cualquier información o declaración que no sea acorde con estos principios nunca podrá ser atribuida a GALICIA BILINGÜE.

Text 2 (T2)

«Objetivos»

Cuando Galicia Bilingüe se constituyó allá por el mes de julio de 2007 teníamos una serie de objetivos claros y que básicamente se podrían resumir en los siguientes:

1. Emplear todas las posibilidades que ofreciese el ordenamiento jurídico para tratar de paliar las graves restricciones de derechos que suponían las normas vigentes.

2. Conscientes de que, por desgracia, ciertos aspectos del llamado proceso de normalización, con las restricciones de derechos que implica, no habían sido declarados inconstitucionales, se trataba de informar a la sociedad de que estas restricciones no se podrían resolver simplemente por vía jurídica, sino que se trataba de un problema político y que la solución pasaba por un cambio en la legislación vigente. Este cambio sólo podría ser factible si una parte apreciable de la sociedad hacía ver a los dirigentes políticos que no estaba de acuerdo con las normas que se estaban aprobando y con las que se pretendían aprobar.

3. Encontrar medios de exteriorizar ese malestar social con las políticas lingüísticas restrictivas de derechos. Una de las maneras era presentar escritos ante los organismos correspondientes reclamando el derecho a emplear libremente ante la administración las dos lenguas oficiales de Galicia. Sorprendentemente, muchos ciudadanos se encontraron con la desagradable sorpresa de que ni tan siquiera se respetaban por parte de bastantes instituciones los mermados derechos lingüísticos que todavía eran reconocidos por las leyes.

4. Dotar de buenos argumentos a los ciudadanos que sirviesen para rebatir contundentemente los esgrimidos por los defensores de la llamada normalización lingüística, que pretendían hacer pasar una serie de medidas restrictivas como normales en una democracia y homologables a las que se tomaban en los países más modernos cuando había más de una lengua oficial en un territorio, o varias comunidades lingüísticas, cuando eso era totalmente falso, y lo que en esos países tenía un carácter voluntario aquí se trataba de imponer coactivamente a toda la población.

La manera de conseguir estos objetivos genéricos estuvo basada en las campañas de información, recogida de firmas, conferencias, charlas y en la no menos importante manifestación celebrada el día 8 de febrero de 2009 en Santiago. Al final conseguimos sensibilizar a la sociedad y ello creemos que tuvo un reflejo en la alta participación en las elecciones del día 1 de marzo, así como en el resultado de las mismas, que supusieron una censura por parte de una buena parte del electorado hacia los que se empeñaban en defender las restricciones a libertad de uso de las lenguas oficiales de Galicia, especialmente en la enseñanza.

Por lo tanto, una buena parte de nuestros objetivos ha sido cumplida, pero aún queda un buen camino por recorrer. Se conjuró el peligro, nada imaginario, de que la política lingüística se volviese más restrictiva y el partido ganador de las elecciones mostró su intención de revertir incluso parte del camino andado en la restricción de derechos, si bien no se manifestó dispuesto a asumir la totalidad de las propuestas

de Galicia Bilingüe, especialmente en materia de enseñanza. Se abre ahora un paréntesis para ver cómo evoluciona la política lingüística y qué medidas se van a tomar en los primeros meses de la presente legislatura. Creemos que la inmensa mayoría de las promesas electorales del partido ganador pueden llevarse a cabo incluso sin tener que hacer cambios legales y si no se cumplen es por clara falta de una mínima voluntad política. Otras precisan cambios normativos y provocarán la oposición y la protesta de de los partidarios de la llamada normalización lingüística; pero no hay ninguna razón para no cumplir con lo prometido, ya que la mayoría de la sociedad estaría de acuerdo, al margen de que se trata de dar pasos hacia una legislación homologable a la de los países democráticos con más de una lengua oficial en un territorio. El poder político debe preguntar directamente a los ciudadanos sobre sus preferencias lingüísticas, sobre todo en materia de enseñanza, para conocer las verdaderas demandas de la sociedad y elaborar normas en las que se respeten los derechos de todos, y que son compatibles con la promoción del gallego y su presencia en cualquier ámbito de la sociedad. Además, eso fue lo prometido de manera expresa, más allá de ambiguos enunciados en los programas electorales.

¿Cuáles son, por tanto, los objetivos en los próximos meses o años? Pues estar vigilantes para que, al menos las promesas electorales se cumplan, pero sin renunciar a seguir informando a la sociedad de que lo que proponemos desde Galicia Bilingüe es lo que realmente respeta los derechos lingüísticos de todos los ciudadanos de Galicia y que esas propuestas son similares a las que se aplican en los demás países democráticos. Que, por otra parte, su aplicación sería muy beneficiosa para el futuro desarrollo económico de Galicia, al eliminar una serie de aranceles lingüísticos que provocan que profesionales y empresarios dejen de venir a Galicia e incluso que una parte de los que ahora viven aquí opte por marcharse a otros lugares donde no sientan vulnerados sus derechos lingüísticos, especialmente los de sus hijos en lo referente a la lengua en la que reciben la enseñanza.

En consecuencia, que nuestra tarea no ha acabado e incluso se puede decir que entramos en una fase delicada puesto que puede haber la percepción por una parte de los que nos han apoyado hasta ahora de que el problema ya está resuelto, lo cual no es cierto, ya que existen todavía en una parte de los dirigentes políticos una serie de complejos y dogmas que impiden que se tomen decisiones claras respecto al establecimiento de una libertad lingüística que respete los derechos de todos y que, de una vez, se supere ese dogma de que la conservación de una lengua justifica la restricción de los derechos de los que prefieren emplear otra, algo que no tiene cabida en una democracia. Y no digamos ya esa insistente tendencia por parte del poder político a pretender determinar la identidad cultural, en general, y lingüística en particular de los ciudadanos, cuando dicho poder carece de legitimidad para actuar en ese campo, como ocurre en el religioso o en el de las propias ideas políticas, al margen de promover el respeto a los valores constitucionales y democráticos que son la base del sistema de libertades en el que todos podemos ver respetados nuestros derechos y diferentes opciones.

Puede ser ésta, por lo tanto, una legislatura de transición, en la que se avance hacia

una política lingüística homologable a la del resto de democracias en las que coexisten diferentes comunidades lingüísticas en un territorio. Una legislatura en la que se haga pedagogía en la sociedad para que vea como natural y beneficioso lo que en otras democracias se practica. Si conseguimos llegar con nuestras ideas a la mayoría de esa sociedad no sólo el partido que ahora gobierna, sino que otros de ámbito nacional, por convicción o por necesidad, tendrán que asumir que aquí no rigen principios diferentes de los que rigen en los demás países democráticos. Los complejos y los dogmas que sustentaban las políticas restrictivas se diluirán en el seno de la sociedad y sólo sectores muy minoritarios seguirán anclados en ellos; pero el peligro se habrá conjurado. El nacionalismo cultural, un anacronismo de tintes totalitarios, quedará como anécdota socio-política, pero sin capacidad para restringir la libertad de los que no se identifican con esa idea de nación culturalmente uniforme y basada en asumir como únicamente propia una determinada lengua. Además, contamos con una inercia favorable que se está produciendo en otros puntos de España y en una coyuntura que debe de hacer que veamos el futuro con comedido optimismo, de manera que España sea un país en el que respete la diversidad, pero en cualquiera de sus partes y no por «territorios» o «pueblos» «culturalmente uniformes». Un país como tantos otros bi o multilingües de la Unión Europea donde desde hace tiempo han dejado de tener este problema y los nacionalismos culturales no son más que un pasaje, normalmente poco afortunado, de su historia. Ser como ellos es nuestro verdadero objetivo final: ser normales, democráticamente normales, sin que en Galicia nadie pretenda galleguizarnos porque ya estamos perfectamente galleguizados, cada uno a su gusto y manera.

Text 3 (T3)

«Derecho a elegir» (J. M. Pousada)

Desde hace muchos siglos existen en Galicia dos comunidades lingüísticas más o menos difusas; pero ello no implica que vivan «segregadas». Dentro del respeto mutuo, que es cierto que no siempre a lo largo de la historia se ha dado por miembros de ambas comunidades, puede haber una perfecta intercomunicación en la relación privada entre los ciudadanos, al margen de que en mayor o menor proporción se decidan a utilizar las dos lenguas de Galicia.

Piénsese que, inevitablemente, en España habrá varias comunidades lingüísticas, y que en el conjunto del país no todos los alumnos estudiarán, en mayor o menor medida, en la misma lengua, o no todos los ciudadanos utilizarán preferentemente el español, pero siempre y cuando las lenguas no se utilicen como armas políticas o como elementos identificativos de pueblos como sujetos de derecho político, en un indeseable regreso a los nacionalismos organicistas, no tiene por qué haber problemas de convivencia. En **Galicia Bilingüe** se defiende el concepto de nación nacido de la Ilustración: *nación como sociedad plural que iguala los derechos independientemente del*

origen étnico —y por tanto racial, lingüístico, cultural o religioso— de sus ciudadanos que son el único sujeto de derechos.

El castellano o español surgió en realidad por la necesidad de una lengua de intercambio en la Península Ibérica, como consecuencia de los movimientos de población que acompañaban a la Reconquista. Comenzó siendo una especie de koiné ibérica y luego se extendió a otras partes del mundo, y amplió esa función *koinética*.

Lo que **Galicia Bilingüe** propone no supone la separación por centros de los alumnos en función de la lengua docente elegida, sino por aulas, ya que ello tiene dos ventajas. En primer lugar favorece la tolerancia, la integración social y la intercomunicación entre los alumnos, al margen de la lengua que prefieran utilizar. En segundo lugar, supone un ahorro presupuestario de no escasa cuantía que permite atender a otras necesidades de los ciudadanos, dentro del respeto a los derechos lingüísticos de todos, ya que la diversidad, por ir contra las «economías de escala» siempre tiene un coste que se justifica en el respeto a ciertos derechos individuales.

Galicia Bilingüe, al margen de que propone que todos los alumnos han de cursar como materias obligatorias Lengua gallega y Lengua castellana, también está abierta a que exista la posibilidad de optar, sin perjuicio de las otras dos vías, por una tercera vía en la que haya un reparto equitativo entre gallego y castellano a la hora de utilizarlas como lenguas docentes.

El año 2001 España ratificó la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias (CELROM) y, en los términos que lo ha hecho, si bien no es un texto jurídico exigible ante ningún tribunal, establece que en Galicia ha de garantizarse el derecho a recibir la enseñanza en gallego a los que así lo deseen —esta es la interpretación correcta, a la luz del artículo 7.1.g— por lo que, y en esto se basan los partidarios de la imposición, la única manera de no «segregar» a los alumnos por lengua es que «todos» reciban la enseñanza esencialmente en gallego. En **Galicia Bilingüe** estamos de acuerdo con que se respete la CELROM, pero como se hace en otros países que la han ratificado en los mismos términos que España, y en ellos se reconoce el derecho a la elección de lengua docente por parte de los padres.

Ya sólo quisiera recordar que el derecho a la elección de lengua docente por parte de los padres es moneda común en todos los países europeos en los que hay más de una lengua oficial en todo o parte de su territorio —incluso en el caso de lenguas regionales no oficiales. Por otra parte no hay ningún país en el que los alumnos no puedan estudiar en una lengua oficial sobre todo si ésta es la única oficial en todo el Estado. En esta cuestión el derecho comparado está abrumadoramente a favor de **Galicia Bilingüe**. Además, esto resuelve el grave problema que se les plantea a alumnos que procedentes de fuera de Galicia, sobre todo si cursan enseñanza secundaria no obligatoria, y que pueden verse obligados a recibir, y ya hay casos, toda la enseñanza en gallego salvo la Lengua castellana, con el gran perjuicio que ello les acarrea en cuanto a rendimiento escolar y alcanzar calificaciones que pueden suponer no poder optar a ciertas plazas en sus posteriores estudios.

Lo que no se cuestiona en ningún país, porque así lo recomienda la UNESCO desde 1953, y se hacen ímprobos esfuerzos para ello en países pobres, es el derecho a recibir

la primera enseñanza en la lengua materna de alumno, no parcialmente, sino íntegramente o esencialmente —hasta lo reconoce la propia Ley de Normalización Lingüística, aunque no se cumple porque más adelante, curiosamente, proscribía la separación de los alumnos por razón de lengua incluso por aulas. Una contradicción que se despacha con una cláusula de excepción nunca aplicada. El incumplimiento de esta recomendación de la UNESCO, ratificada «con firmeza» en 2003 puede provocar, y esto no lo dice sólo **Galicia Bilingüe**, daños pedagógicos, sociológicos y psicológicos en los alumnos (Informe UNESCO de 1953, pg. 11).

En definitiva, aunque lo ideal sería alcanzar un modelo de política lingüística que gozase de amplio consenso social —no de las fuerzas políticas, que parecen no enterarse de lo que ocurre en la calle— al estilo de Finlandia, que tiene dos lenguas nacionales. **Galicia Bilingüe** hace una propuesta que respeta el derecho inalienable a recibir la primera enseñanza en lengua materna cuando ésta es oficial, y que los alumnos, sobre todo de cierta edad, que vengan a Galicia y que desconozcan el gallego puedan ver respetado su derecho eficaz y en igualdad de condiciones a proseguir sus estudios.

Entre todos podemos alcanzar una solución óptima, que sea respetuosa con los derechos de cada gallego y que sirva para que **todos** los ciudadanos de Galicia nos sintamos integrados y partícipes de un proyecto común dentro de la diversidad, enriquecedora, pero no exenta de ciertos costes económicos que se pueden asumir; como en otros muchos países.

JOSÉ MANUEL POUSADA DOURAL
Vicepresidente de Galicia Bilingüe
03-02-2008

Text 4 (T4)

«Un giro de timón» (Gloria Lago)

Galicia Bilingüe reclama al Parlamento de Galicia la elaboración de una Ley de Política Lingüística que garantice la igualdad de derechos lingüísticos de todos los ciudadanos de Galicia. La actual Ley de Normalización Lingüística tenía como objeto el reconocimiento de la lengua gallega como instrumento normal de comunicación entre los ciudadanos y la Administración en todos los ámbitos de la vida oficial. Tal fin era y es justo y deseable, tras una larga etapa histórica en la que esta lengua estuvo postergada de la vida oficial y administrativa.

No obstante, la redacción de esta Ley permite la elaboración de otras normas que, bajo pretexto de promocionar el gallego, en realidad tratan de arrinconar al castellano como lengua oficial, restringiendo su uso a la posibilidad de que los propios ciudadanos lo soliciten de manera expresa, y ni aún así en igualdad de condiciones que el gallego.

Fruto del desarrollo de la Ley de Normalización Lingüística es el hecho anormal de que en muchas (sino en todas) las sedes de los órganos oficiales locales y autonómicos

la única lengua en la que están escritos todo tipo de anuncios, carteles e informaciones sea el gallego, cuando hay otra lengua oficial, que lo es de todo el Estado.

Por otra parte, la Ley no permite la separación de los alumnos por razón del idioma que se emplee en la docencia, impidiendo el derecho de elección de lengua docente por parte de los padres o, si es el caso de los alumnos; derecho que está reconocido en la inmensa mayoría de los países europeos en los que hay territorios con más de una lengua oficial, e incluso no oficial.

Esta disposición, unida a los términos en los que España ha ratificado la Carta Europea de las Lenguas aboca, a corto o medio plazo, al sistema educativo gallego a que la utilización del castellano se reduzca a las clases de Lengua Castellana, al mismo nivel que una lengua extranjera.

En consecuencia, Galicia Bilingüe reclama que se derogue la actual Ley de Normalización Lingüística y se elabore una nueva Ley de Política Lingüística que garantice, con una redacción clara, entre otras cosas lo siguiente:

1. Que todos los anuncios, informaciones y señalizaciones de dependencias oficiales en Galicia estén redactados en las dos lenguas oficiales, al igual que todos los impresos. Esto incluye instituciones culturales sostenidas con fondos públicos.

2. Que se reconozca el derecho de elección de lengua docente a los padres o, si es el caso, a los alumnos, de manera que se permita la separación, deseablemente sólo por aulas, de los alumnos en función de la lengua docente elegida.

3. Que el conocimiento del gallego no sea requisito indispensable para acceder a un empleo público, salvo para puestos de trabajo muy específicos que justifiquen tal exigencia. El conocimiento del gallego para el desempeño de cualquier empleo público no podrá ser valorado de manera desproporcionada frente a los méritos relacionados con la competencia profesional requerida para el ejercicio del puesto de trabajo en cuestión. La Administración sólo debe garantizar que Galicia en su conjunto es bilingüe y que los ciudadanos serán atendidos en la lengua de su elección, dentro de las oficiales.

4. Que las ayudas o subvenciones que se concedan a entidades privadas para promocionar el uso del gallego se limiten al coste real que suponga el empleo de esta lengua en su actividad, de manera que no acaben siendo subvenciones encubiertas que atenten contra la libre competencia entre empresas.

Galicia Bilingüe planteó estas peticiones en su conferencia-coloquio en el Auditorio Caixanova de Pontevedra. Este acto, que registró una gran afluencia de público, supone el inicio de una nueva etapa en la campaña para lograr en Galicia una política lingüística homologable a la de muchos países prósperos y avanzados. La asociación nacida hace tan sólo cuatro meses ha visto como el apoyo de los ciudadanos ha crecido de manera espectacular, lo que le permitirá intensificar sus campañas para alcanzar el logro de sus objetivos.

GLORIA LAGO, *presidenta de Galicia Bilingüe*